

Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijalausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle 28.3.2018

HE 16/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Ehdotettavan valinnanvapausmallin kautta siirryttäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmään, jossa asiakas voisi vaikuttaa palveluntuottajansa valintaan aikaisempaa enemmän. Lisäksi ehdotetun lain tavoitteena on parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tuloverolakia. Lakiin tehtäisiin maakunnan verovelvollisuuteen liittyvät muutokset ehdotetun valinnanvapauslain johdosta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia. Lakiin tehtäisiin maakuntauudistuksesta johtuvat tarkastusviraston tarkastusoikeutta koskevat muutokset. Lisäksi oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että markkinaoikeudessa käsiteltäisiin markkinaoikeudellisina asioina tietyt asiat, joista säädettäisiin ehdotetussa valinnanvapauslaissa.

Esityksen valmistelussa on otettu huomioon muun muassa perustuslakivaliokunnan antama lausunto (PeV 26/2017) 9.5.2017 annettuun hallituksen esitykseen valinnanvapauslaiksi (HE 47/2017), jonka hallitus on 8.3.2018 peruuttanut. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella valinnanvapauslakiehdotuksesta on poistettu maakunnan yhtiöittämisvelvollisuus. Lisäksi lain siirtymäsäännöksiä on muutettu siten, että lain toimeenpanolle jää enemmän aikaa maakunnissa. Myös sosiaali- ja terveyskeskuksen palveluvalikoimaa on muutettu, asiakasseteliä, suoran valinnan palvelujen alihankintaa ja muutoksenhakua koskevia säännöksiä on tarkennettu ja hallinnon yleislakien ja virkavastuun soveltaminen on ulotettu koskemaan kaikkia valinnanvapaustuottajia.

1. Valinnanvapausmallin pääpiirteet

Asiakkaiden valinnanmahdollisuudet

Ehdotettavan valinnanvapauslain mukaan asiakas voisi valita eri palveluissa julkisen, yksityisen tai kolmannen sektorin palveluntuottajia koko Manner-Suomen alueelta. Lisäksi asiakas voisi mahdollisuuksien mukaan valita palveluja antavan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön tai moniammatillisen tiimin. Ehdotettavaa lakia ei kuitenkaan sovellettaisi tahdosta riippumattomaan hoitoon ja huoltoon.

Asiakas voisi valita suoran valinnan palveluja tuottavan sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön ilman maakunnan ohjausta tai maakunnan liikelaitoksen tekemää palvelutarpeen arviointia. Maakunnan liikelaitoksella olisi oltava suoran valinnan palveluja tuottava sosiaali- ja terveyskeskus tai -keskuksia ja suunhoidon yksikkö tai yksiköitä. Lisäksi suoran valinnan palveluja tuottaisivat yksityiset palveluntuottajat. Maakunta voisi myös perustaa lisäksi yhtiön tuottamaan suoran valinnan palveluja. Maakunnalla ei olisi kuitenkaan miltään osin yhtiöittämisvelvollisuutta oman toimintansa osalta. Viime kädessä maakunnan liikelaitoksen olisi turvattava palvelujen tuottaminen asiakkaille kaikissa tilanteissa.

Julkisten ja yksityisten sosiaali- ja terveyskeskusten ja suunhoidon yksiköiden palveluvalikoima olisi sama ja ne toimisivat samojen maakunnan asettamien edellytysten mukaisesti. Asiakkaalta perittävistä asiakasmaksuista säädettäisiin asiakasmaksulaissa ja maakunta perisi asiakkaalta asiakasmaksut.

Suoran valinnan palveluiden tuottajat eivät voisi valikoida asiakkaita, vaan niiden olisi otettava vastaan kaikki ilmoittautuneet asiakkaat. Asiakas voisi vaihtaa tuottajaa halutessaan kuuden kuukauden välein. Palveluntuottajan voisi kuitenkin vaihtaa aikaisemmin, jos asiakkaan asuinpaikka vaihtuu tai vaihdolle on muu perusteltu syy.

Sosiaali- ja terveyskeskuksesta saisi sosiaalihuollon ohjausta ja neuvontaa, perustason terveydenhuollon palveluja sekä maakunnan päättämien vähintään kahden lääketieteen erikoisalan mukaisten terveydenhuollon ammattihenkilöiden konsultaatio- ja vastaanottopalveluja. Lisäksi maakunnan liikelaitos jalkauttaisi sote-keskuksiin sosiaalihuollon konsultaatiopalveluja sekä maakunnan mahdollisesti päättämiä muita sosiaali- ja terveyspalveluja.

Suunhoidon yksiköistä saisi suunhoidon perustason palveluja. Maakunnan tulisi lisäksi siirtää suunhoidon yksiköille suoran valinnan suun terveydenhuollon palveluihin liittyviä konsultaatio- ja vastaanottopalveluja riittävä määrä alueen palvelutarjontaa ja asukkaiden palvelutarve huomioon ottaen.

Lisäksi asiakkaalla olisi oikeus valita maakunnan liikelaitos ja sen palveluyksiköt, joista hän saa muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten kaikki sosiaalipalvelut, erikoissairaanhoidon palvelut, neuvolapalvelut, kotisairaanhoidon, kuntoutuksen palveluja. Asiakkaalla ei ole maakunnan liikelaitoksen valintaoikeutta kuitenkaan kouluterveydenhuollossa, opiskeluterveydenhuollossa eikä lastensuojelussa.

Maakunnan liikelaitoksen tekemän palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakkaalle voitaisiin myöntää tietyissä palveluissa asiakasseteli tai henkilökohtainen budjetti, joiden perusteella asiakas voisi valita yksityisen palveluntuottajan tai maakunnan yhtiön. Jollei asiakas halua asiakasseteliä tai henkilökohtaista budjettia tai jos valittavana ei ole asiakkaalle sopivaa tuottajaa, maakunnan liikelaitos vastaa palvelun tuottamisesta asiakkaalle omana toimintana tai muulla tavoin (esimerkiksi ostopalveluna).

Maakunnan olisi otettava asiakasseteli käyttöön muun muassa kotiin annettavissa palveluissa (kotipalvelut, kotihoito, kotisairaanhoidon), asumispalveluissa, osassa kuntouttavaa toimintaa sekä hammasproteettisissa hoidoissa. Lisäksi asiakasseteli olisi otettava käyttöön palveluissa, joissa asiakkaalle ei voida antaa maakunnan liikelaitoksen palveluja hoitotakuuajassa. Maakunta voisi ottaa asiakassetelin käyttöön laajasti myös muissa palveluissa.

Henkilökohtainen budjetti on otettava käyttöön vammaisten ja ikääntyneiden henkilöiden palveluissa. Maakunta voi ottaa henkilökohtaisen budjetin käyttöön myös muiden asiakkaiden palveluissa.

Asiakkaalla olisi edelleen oikeus saada kiireellistä sosiaali- ja terveydenhuoltoa asuinpaikastaan riippumatta. Asiakkaalla olisi myös oikeus saada hoitoa tai palvelua muussa kuin valitsemassaan maakunnan liikelaitoksen palveluyksikössä, jos hän oleskelee väliaikaisesti valitsemansa maakunnan liikelaitoksen palveluyksikön sijaintikunnan ulkopuolella. Vastaavasti asiakas voisi käyttää myös muun kuin valitsemansa suoran valinnan palveluntuottajan sosiaali- ja terveyskeskuksen tai suunhoidon yksikön palveluja, jos asiakas oleskelee kunnassa, jossa ei ole asiakkaan valitseman suoran valinnan palveluntuottajan palveluyksikköä.

Maakunnan järjestämistehtävä

Valinnanvapausjärjestelmään kuuluvien palveluntuottajien tulisi olla sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta annettavan lain mukaisessa rekisterissä. Lisäksi tuottajien tulisi olla liittyneinä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa tarkoitettuihin valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin (Kanta-palvelut). Valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen kautta asiakasta koskevat asiakas- ja potilastiedot olisivat tuottajan saatavilla palvelun toteuttamisen edellyttämässä laajuudessa.

Lisäksi valinnanvapauslaissa säädettäisiin valinnanvapauspalveluntuottajia koskevista vaatimuksista, velvollisuuksista sekä vastuista. Maakunta voisi myös asettaa palveluntuottajille ehtoja, joilla turvataan riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistetään väestön terveyttä ja hyvinvointia maakunnassa.

Yritykset ja yhteisöt ilmoittautuvat suoran valinnan palveluntuottajaksi ja asiakassetelipalveluntuottajiksi ja maakunta hyväksyy asetetut ehdot täyttävät toimijat ilmoituksen perusteella. Ennen kuin yksityinen suoran valinnan tuottaja voi aloittaa suoran valinnan palvelujen tuottamisen, sen ja maakunnan on tehtävä sopimus. Vasta tämän jälkeen asiakkaat voivat valita tuottajan omaksi suoran valinnan palvelujen tuottajakseen.

Maakunta päättäisi palveluntuottajille maksettavista korvauksista laissa määriteltyjen valtakunnallisten yleisten rahoitusperiaatteiden perusteella. Palveluntuottajalle maksettavien korvausten olisi kannustettava tehokkaisiin palveluihin sekä edistettävä väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä toimintakyvyn ylläpitämistä. Lisäksi korvausten olisi tuettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen vaikuttavuustavoitteita, asiakkaiden valinnanvapautta ja maakuntatalouden kestävyyttä.

Maakunta varmistaisi hallinnollisella ohjauksella, että sen liikelaitoksen osana toimivan julkisen sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön toimintaan ja tuottamiin palveluihin sovellettaisiin vaatimuksia, jotka vastaavat sisällöllisesti hyväksymismenettelyssä asetettuja ehtoja. Maakunta osoittaisi julkisille, yhtiömuotoisille ja yksityisille sosiaali- ja terveyskeskuksille ja suunhoidon yksiköille rahoituksen samojen periaatteiden mukaisesti. Näin varmistettaisiin eri toimijoiden mahdollisimman yhdenmukaiset toimintaedellytykset. Eri toimijoiden vertailtavuuden mahdollistamiseksi maakunnan liikelaitoksen tulisi kirjanpidossaan tehdä näkyväksi liikelaitoksen sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikköjen ja erillisten suoran valinnan palveluja tuottavien liikelaitosten toiminnan kustannukset.

Maakunta pitää internetissä julkista luetteloa tuottajista ja valvoo osaltaan tuottajia. Maakunta vastaa siitä, että asukkailla on saatavissa riittävä tieto valintojen tekemiseen sosiaali- ja terveyspalveluissa. Maakunta vastaa siitä, että asiakkaat saavat valinnanvapauden piiriin kuuluvia palveluja ja ohjausta, tukea ja neuvontaa valinnanvapauden käyttämiseksi.

Asiakkaan valinnanvapauden toteuttamiseksi olisivat valtakunnalliset valinnanvapauden tiedonhallintapalvelut, joita kaikkien laissa tarkoitettujen palveluntuottajien olisi käytettävä. Tiedonhallintapalveluissa olisi tiedot palveluntuottajista ja niiden avulla asiakas voisi valita palveluntuottajan. Lisäksi palveluntuottajat voisivat tehdä tiedonhallintapalveluissa ehdotetun lain mukaiset ilmoitukset sekä antaa säädetyt tiedot asiakkaiden saamista palveluista ja toiminnastaan.

Maakunta, maakunnan liikelaitos, sote-keskukset ja suunhoidon yksiköt vastaavat osaltaan asiakkaan palvelujen yhteensovittamisesta. Kaikissa sote-keskuksissa on tarjolla sosiaalihuollon ohjaus- ja neuvontapalveluja. Maakunnan liikelaitoksen liikkuva sosiaalihuollon ryhmä (tarvittaessa täydennettynä

terveydenhuollon asiantuntijoilla) voisi antaa sosiaali- ja terveyskeskukselle konsultatiivisia palveluja tai tehdä palvelutarpeen arviointia ja liikelaitoksen tuotantovastuulla oleviin palveluihin asiakkaiden saumattomien palveluketjujen varmistamiseksi sosiaali- ja terveyskeskuksen tiloissa. Palvelutarpeen arviointiin perustuva asiakassuunnitelma on väline asiakkaan palvelujen integraation toteuttamiseen. Palvelujen yhteensovittamisessa ja siihen liittyvässä neuvonnassa ja ohjauksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota asiakkaisiin, jotka tarvitsevat laaja-alaisesti yhteen sovitettavia palveluja tai paljon palveluja tai jotka ovat erityisen tuen tarpeessa.

Voimaantulo

Valinnanvapauslain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2020. Valinnanvapaus laajenisi vaiheittain. Maakunnan liikelaitoksen voisi valita vuoden 2020 alusta lukien. Henkilökohtainen budjetti ja asiakasseteli otettaisiin käyttöön viimeistään 1.7.2020. Sosiaali- ja terveyskeskukset aloittaisivat toimintansa 1.1.2021 ja suunhoidon yksiköt 1.1.2022.

2. Hallinnolliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon menojen jakautuminen valinnanvapauspalveluihin ja maakunnan omaan tuotantoon

Arvio valinnanvapauspalveluihin ja maakunnan omaan tuotantoon osoitettavista määrärahoista vuoden 2016 tasossa (milj. €)

Valinnanvapauspalvelut	Milj. euroa
Sosiaali- ja terveyskeskus	1900
Suunhoidon yksikkö	360
Henkilökohtainen budjetti	1 500
Asiakasseteli	1 600
Yhteensä	5 360
Maakunta	
Sosiaalihuolto	4 900
Terveystuolto	8 280
Ympäristöterveydenhuolto	80
	13 260
Sosiaali- ja terveydenhuollon kulut yhteensä	n. 18 600

Vuonna 2016 kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon menot olivat noin 18,6 miljardia euroa. Tästä summasta asiakasmaksut kattoivat noin 1,5 miljardia euroa. Oheisessa taulukossa on maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon menojen perusteella esitetty arvio (sadan miljoonan euron tarkkuudella) siitä, miten menot jakautuisivat esityksen mukaisesti valinnanvapauspalveluihin sekä maakunnan omaan tuotantoon uudistuksen voimaantulua ja esitettyjen siirtymäaikojen jälkeen. Esitetyt luvut kuvaavat maakuntien ko. palveluihin ja/tai järjestämistapoihin budjetoitavia menoja koko maan tasolla. Suurin vaikutus esityksellä olisi perusterveydenhuollon palveluihin, jotka toteutettaisiin sosiaali- ja terveyskeskuksissa.

Edellä kuvattujen valinnanvapauspalvelujen toimeenpano, seuranta ja valvonta, kuten myös maakuntien oman tuotannon järjestelyihin liittyvät tehtävät edellyttävät maakunnilta ja niiden liikelaitoksilta hallinnollisia panostuksia. Lakiehdotus antaa maakunnille monia erilaisia välineitä ohjata palvelutuotannon alueellista kehittymistä uudenaikaisessa toimintaympäristössä, alueelliset erityispiirteet huomioon ottaen tavalla. Maakunta myös aina viime kädessä vastaa palvelutarjonnan riittävästä saatavuudesta. Tämä vastuu korostuu tilanteissa, jossa jokin palveluntuottaja esimerkiksi irtisanoisi sopimuksen tai se purettaisiin maakunnan toimesta.

Uudistus on kokonaisuus, joka sisältää rakenteellisen ja toiminnallisen muutoksen

Sote-järjestämislaki ja valinnanvapauslaki muodostavat kokonaisuuden, joilla maakunta pystyy vaikuttamaan siihen, miten sen järjestämisvastuulla olevat perustason palvelut toteutetaan. Uudistuksen myötä maakunnilla on mahdollisuus ohjata sosiaali- ja terveyspalveluja kokonaisuutena. Se myös määrittelee toimintaan yhtenäiset kriteerit ja palvelulupauksen nykyisten yksittäisten kuntien moninaisten tavoitteiden ja järjestelyjen sijasta. Näin ollen järjestämistehtävän siirtäminen suuremmille yksiköille jo lähtökohtaisesti parantaa järjestäjän mahdollisuuksia huomioida alueensa erityispiirteet ja palvelujen tarve sekä läpinäkyvyys nykytilaa paremmin. Lisäksi valinnanvapauslaki antaa maakunnille uudenlaisia työkaluja, joiden avulla tarvittava toiminnallinen muutos voidaan saavuttaa. Muutos myös tehostaa toimintaa, kun nykyisten pienempien järjestäjäyksiköiden päällekkäiset hallinnolliset tehtävät voidaan integroida isommiksi kokonaisuuksiksi.

Järjestämisen ja tuottamisen erottaminen siten, että tuottamista ohjataan palvelustrategialla ja -lupauksella, yhteistyöalueen yhteistyösopimuksella sekä hallintopäätöksen kautta palveluntuottajille asetetuilla ehdoilla edellyttää vahvaa järjestämisosaamista, hyvää tiedolla johtamisen käytäntöä sekä markkinoiden tuntemusta.

Monituottajajärjestelmä edellyttää kokonaan uutta osaamista - samalla osa nykyisistä hallinnollisista toimista todennäköisesti korvautuu uudenaikaisilla tehtävillä

Monituottajajärjestelmään siirtyminen ja valinnanvapauden laajentaminen lisääi mutta myös muuttaisi maakuntien ja niiden liikelaitosten hallinnollisia tehtäviä suhteessa nykytilaan. Hallinnollisten tehtävien määrällinen arviointi on kuitenkin vaikeaa. Uudet tehtävät kuten myös niiden edellyttämä resurssitarve tarkentuvat toimeenpanon edetessä, jolloin maakuntien on kartoitettava uudenlaisten tehtävien edellyttämä osaamis-, koulutus- ja rekrytointitarve suhteessa nykytilaan. Maakunnan koko, valinnanvapautuotannon laajuus sekä kunnista siirtyvän henkilöstön määrä ja osaaminen vaikuttavat resurssitarpeeseen.

Eri valinnanvapausinstrumenttien käyttöönotto edellyttäisi maakunnilta merkittävää uudenlaista osaamista ja voimavaroja. Suoran valinnan palvelujen sekä asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin yksityiskohtainen määrittelytyö sekä tarvittavien palvelujen järjestämiskokonaisuuden arviointi suhteessa maakunnan asukkaiden tarpeisiin, edellyttää maakunnalta merkittäviä hallinnollisia resursseja ja osaamista. Toiminnan käynnistyttyä mm. tuottajaverkon hallintaan, valvontaa ja asiakasohjaukseen (ml. tiedotus) liittyvät tehtävät tulevat edellyttämään uudenlaisia panostuksia. Valinnanvapauden piiriin kuuluvien palvelujen tuotannon ohjauksen tehtäviä ja välineitä maakunnille olisivat palveluntuottajille asetettavat ehdot, palveluntuottajien ilmoittautumis- ja hyväksymismenettelyt, palveluntuottajien ja maakunnan välillä laadittavat sopimukset sekä kaikkien valinnanvapauden muotojen osalta

korvausjärjestelmän rakentaminen, pitäen sisällään siihen mahdollisesti liittyvät kannusteet, sanktiot ja jatkuvan seurannan välineet.

Myös maakuntien liikelaitoksille tulee uusia tehtäviä. Esimerkiksi asiakassetelin sekä henkilökohtaisen budjetin määrittelytyön osalta hallinnolliset vaikutukset kohdentuisivat ennen kaikkea maakuntien liikelaitoksiin, vaikka päätöksen ko. instrumenttien käytöstä tekisi maakunta. Maakuntien liikelaitoksille tulee myös kokonaisvastuu asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelman laatimisesta. Myös tämä on maakuntien liikelaitoksille uusi tehtävä.

Yksi esimerkki nykyisten ja uusien tehtävien uudelleen sovittamisesta liittyy maakuntien hankintayksiköiden tehtäviin. Arvion mukaan maakunnat tulevat jatkossakin hankkimaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja myös ns. ostopalveluina, vaikka osa aikaisemmista ostopalveluista korvautuukin eri valinnanvapausinstrumenttien käyttöönoton myötä. Näin ollen hankintayksiköille tulee palvelujen hankintaan liittyvien tehtävien rinnalle mm. palvelujen tuotteistamiseen ja markkinakartoitukseen jne. liittyviä (todennäköisesti ainakin osittain maakunnan liikelaitoksen kanssa jaettavia) tehtäviä ja siten kaikki monituottajajärjestelmään liittyvät tehtävät eivät edellytä kokonaan uusia rekrytointeja, vaan osa aikaisemmista tehtävistä korvautuu uusilla, joskin työ on myös organisoitava uudelleen. Toisaalta, edellä kuvatun mukaisesti, maakuntien ja niiden liikelaitosten hallinnolliset tehtävät ovat osittain päällekkäisiä, mikä voi tältä osin lisätä järjestelmän hallinnollisia kustannuksia.

Maakuntien ja niiden liikelaitosten lisäksi erilaisia hallinnollisia tehtäviä kohdistuu ainakin Valtion lupa- ja valvontavirastolle (Luova), Kilpailu- ja kuluttajavirastolle (KKV), Terveiden ja hyvinvoinninlaitokselle (THL), Kelalle, Väestörekisterikeskukselle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle (STM). Eri toimijoiden mahdollinen tarkempi lisäresurssitarve selviää toimeenpanon edetessä.

Kansallinen muutostuki

Maakuntien uudistuksen toimeenpanon valmistautumisessa, kuten myös niiden osaamisessa ja voimavaroissa on eroja toimeenpanon suunnitteluvaiheessa. Lakiehdotus sisältää säännöksen toimeenpanoa vauhdittavasta vahvennetusta kansallisesta muutostuesta, jota sosiaali- ja terveysministeriö sekä valtiovarainministeriön antavat omien tehtävänalojen mukaisesti. Nämä tehtävät määraa-aikaisesti täydentävät sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämis-lakiehdotuksessa sosiaali- ja terveysministeriölle säädettyä yleistä ohjaustehtävää. Tehostetun muutostuen tarkoituksena on tukea valinnanvapautta lisäävän järjestelmän hallittua toteutumista kaikissa maakunnissa ja edesauttaa kokeilu- ja pilottihankkeiden toteutumista.

Tehostettu valinnanvapauslain muutostuki sisältää erilaista, käytännönläheistä muutoksen valmistelutukea, kuten palveluntuottajien ohjaamiseen käytettävien välineiden keskitettyä valmistelutyötä valinnanvapauden eri muotojen osalta. Työkokonaisuus kattaa asiakirjamallien valmistelua palveluntuottajille asetetuista ehdoista, palvelun sisällön kuvauksista ja palveluntuottajien kanssa laadittavista sopimuksista sekä mallilaskuja ja ohjeistusta liittyen palveluntuottajille maksettaviin korvauksiin. Valinnanvapauden vaiheistettu käyttöönotto ja valinnanvapauden eri muotojen pilotoinnit mahdollistavat asiakirjamallien sekä korvauksiin liittyvän ohjeistuksen kokeilun ennen valinnanvapauden täysimääräistä voimaantuloa.

Edellisten lisäksi kansallinen tehostettu muutostuki sisältää kansallisia tietojärjestelmäratkaisuja ja maakuntien osaamisen kasvattamista. Tietojärjestelmien kehittämisen aikatauluun, laatuun ja laajuuteen

liittyviä riskejä minimoidaan kansallisissa valinnanvapauden tiedonhallintapalveluissa yhteisellä kokonaisarkkitehtuurisuunnittelulla ja ketterän kehittämisen menetelmällä. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden tietojärjestelmiin valinnanvapauden johdosta tarvittaviin muutoksiin laaditaan yhteinen kokonaiskuva. Muutokseen liittyviä riskejä seurataan järjestelmien kehittämis- ja testausaikataulujen kautta sekä toimijoiden käyttöönottoihin liittyvien valmisteluaikataulujen kautta.

Erityisesti palvelujen yhteensovittamista tuetaan integraation muutosohjelmalla, joka kokoaa eri toimijoiden tuen palveluiden järjestäjille ja tuottajille. Maakuntauudistuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen muutosjohdon akatemian sisältämän valmennusohjelman avulla voidaan lisätä tulevien maakuntien henkilöstön osaamista. Syksyn 2017 aikana muutosjohtajien valmennus on kohdentunut mm. strategiseen johtamiseen, palveluiden kokonaishallintaan monituottajamallissa ja vaikuttaviin hankintoihin.

Maakunnat saavat tietoa valinnanvapaudesta ja siihen liittyvistä hyväksi koetuista toimintamalleista ja niiden vaikutuksista jo käynnistyneistä sekä vuosien 2017—2018 aikana laajentuista kansallisiin kärkihankkeisiin liittyvistä palvelusetelikokeiluista sekä uusista esityksessä ehdotetuista ja vuosina 2018—2021 toteutettaviksi tarkoitetuista pilotoinneista.

Alla olevassa taulukossa on kuvattu maakunnille, sen liikelaitoksille ja muille viranomaisille kohdistuvia uudenlaisia tehtäviä.

	Maakunta	Maakunnan organisaatiot (esim. liikelaitokset)	Muut viranomaiset
Esitykseen liittyviä uusia tehtäviä	Suoran valinnan palveluihin, asiakaseteleihin ja henkilökohtaiseen budjettiin liittyvä määrittelytyö, sisältäen tuotteistuksen ja hinnanmäärittelyn. Tuottajien hyväksymis-, sopimus- ja korvauskäytännöt. Hallintopäätökset. Sopimusten laatiminen ja seuranta. Palvelujen yhteensovittaminen kokonaisuuksiksi ja huolehtiminen yhteistyöstä. Varautuminen poikkeustilanteisiin. Yhteistyö kansallisen tiedonhallintapalvelun kanssa. Tiedotus väestölle. Tuottajaverkoston ohjaus. Omavalvonta ja osaltaan tuottajien valvonta.	Asiakkaan palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelman laatiminen (kokonaisvastuu). Asiakas-/palveluohjaus. Asukkaiden ja asiakkaiden neuvonta ja ohjaus. Selvitys asiakkaalle palvelujen saatavuudesta, laadusta ja kustannuksista. Päätös henkilökohtaisesta budjettista. Asiakaseteleihin liittyvä hoidontarpeen arviointi. Omavalvonta.	Valvontaviranomainen: Lisää rekisteröinti- ja uusia valvontatehtäviä ja niiden kehittämistä. KKV: Tasapuolisten toimintaedellytysten seuranta ja valvonta, neuvonta ja ohjaus. THL: Tuottajakorvauksiin liittyvä tarvetekijöiden painokertoimien määrittelytyö. Seuranta- ja arviointitehtäviä sekä osallistuminen väestön informoimiseen. Kela: Asiakkaan valinnan käyttöliittymän toteuttaminen, valtakunnallisen maksuliikenteen hallinnointi ja tekninen toteutus sekä kansalliset tietojärjestelmäpalvelut. Väestörekisterikeskus: suomi.fi-palvelu. STM: järjestäjien ohjaus valinnanvapauden toteuttamisessa, säädösvalmistelu (esityksen perusteella annettavat asetukset ja muutokset erityislainsäädäntöön). Kansalliset ohjeistukset mm. sopimus ja korvauskäytäntöihin.
Osaaminen	Tehtävät edellyttävät sekä olemassa olevaa että uutta osaamista (erityisesti sopimus- ja korvauskäytännöt, monituottajamallin ohjaus ja omavalvonta sekä tietojohdaminen).	Tehtävät edellyttävät sekä olemassa olevaa että uutta osaamista (erityisesti asiakas-/palveluohjaus).	Tehtävät edellyttävät sekä olemassa olevaa että uutta osaamista.
Henkilöstö- tarve tai voimavaratarve	Ei mahdollista arvioida tarkkaan tässä vaiheessa. Tarkentuu toimeenpanon edetessä. Maakunnan koko ja valinnanvapautuotannon laajuus vaikuttaa tarpeeseen.	Ei mahdollista arvioida tässä vaiheessa. Määrä tarkentuu toimeenpanon edetessä. Maakunnan koko ja valinnanvapautuotannon laajuus vaikuttaa tarpeeseen.	Valvontaviranomainen, KKV, THL, Kela, STM: kullakin tarve usean htv:n lisäykseen. Määrä täsmentyy toimeenpanon edetessä.